

Роман Володимирович ДЕЛІМБОВСЬКИЙ*(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ПІД ЧАС РОЗКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У статті наголошено на тому, що у процесі розкриття кримінальних правопорушень правові та організаційні форми органічно поєднуються та взаємодоповнюють одна одну. Так, щодо правових форм може мати місце підготовка запитів та офіційних листів, прийняття міжвідочих наказів, надання слідчим (дознавачем) доручень оперативним підрозділам, підготовка окремим працівником рапорту за результатами спільного несення служби тощо. До організаційних форм можна віднести проведення міжвідомчої наради під керівництвом начальника обласної військової адміністрації, селекторів під керівництвом начальника слідчого управління ГУНП за участі керівників органів досудового розслідування та їх заступників.

Розглянуто, що загальна поширеність форм в органах і підрозділах не свідчить про те, що вони є єдино вірними чи вичерпними. Коло таких форм не обмежується їх формальним закріпленням на рівні підзаконних нормативно-правових актів чи усталеної практики їх реалізації, воно є значно ширшим, адже тісно пов'язано з ініціативою керівників на місцях, їх здатністю налагодити атмосферу довіри і підтримки в колективах, а також із об'єктивними технологічними, інформаційними, матеріально-технічними, кадровими можливостями окремого правоохоронного органу.

Доведено, що форми взаємодії правоохоронних органів можуть реалізовуватися ситуативно з урахуванням специфіки кожної окремої ситуації, яка має місце в процесі огляду місця події, проведення слідчих (розшукових) дій, особи потерпілого, обстановки під час вчинення кримінального правопорушення, що є особливо актуальним у процесі документування і розслідування воєнних злочинів. Саме адміністративно-правові інструменти дозволяють забезпечувати гнучкість даних форм за рахунок розробки, затвердження керівниками різного рівня і доведення до виконавців наказів, внутрішніх положень, списків особового складу, задіяних до тих чи інших заходів тощо.

Ключові слова: адміністративно-правові форми, взаємодія, правоохоронні органи, розкриття кримінальних правопорушень, виконання доручень слідчого (дознавача), планування.

Постановка проблеми. У процесі організації взаємодії між правоохоронними органами під час розкриття кримінальних правопорушень важливе місце відводиться особливим формам такої

діяльності

З точки зору філософського осмислення форми як такої, варто звернути увагу на те, що людська цивілізація повністю спирається на можливість висловлення думок. Не було б співпраці між людьми, якби людина не могла обмінюватися ідеями зі своїми ближніми; не було б мистецтв, науки, якби знання не можна було передавати з покоління в покоління. Комунікація вимагає певного засобу, який передає повідомлення через простір і час. Найпоширеніший засіб складається з певних артикульованих звуків, які називаються мовленням; але для багатьох цілей усні слова були б марними через їх швидкоплинний характер¹.

Водночас у публічному управлінні самого лише усного мовлення недостатньо для того, щоб забезпечити виконання управлінського рішення великою кількістю публічних службовців. До того ж таке виконання в окремих сферах, зокрема і правоохоронній діяльності, необхідно організувати в максимально стислі строки. Постає потреба в особливих формах діяльності, які дозволяють організаційно впорядкувати комунікаційні потоки, пов'язані з виконанням повсякденних завдань.

Варто відзначити, що у вітчизняній правовій доктрині окремим проблемним аспектам взаємодії між правоохоронними органами присвячували свої комплексні наукові розробки В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, П. Д. Біленчук, О. В. Джафарова, О. Ю. Дрозд, П. В. Євдокимов, Т. Є. Кагановська, О. М. Ключев, Ю. В. Ковбасюк, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, С. Ф. Константинов, С. І. Корсун, А. М. Куліш, Н. А. Литвин, Н. П. Матюхіна, О. М. Музичук, С. В. Ніколайчук, Ю. С. Шемшученко, І. М. Шопіна, О. С. Юнін та багато інших. Водночас питання адміністративно-правових форм взаємодії між правоохоронними органами під час розкриття кримінальних правопорушень перебували поза увагою дослідників.

Мета статті полягає в тому, щоб визначити адміністративно-правові форми взаємодії між правоохоронними органами під час розкриття кримінальних правопорушень. На досягнення вказаної мети спрямовані наступні завдання: сформувати загальнотеоретичне розуміння правової форми, а також дослідити правові та організаційні форми, що мають місце в процесі розкриття кримінальних правопорушень; проаналізувати виконання доручень слідчого (дознавача) та планування як окремі адміністративно-правові форми взаємодії між правоохоронними органами під час розкриття кримінальних правопорушень..

Виклад основного матеріалу. У мистецтві форма пов'язана зі сприйняттям певного твору. Так, форма та зміст є ключовими елементами будь-якого письмового чи образотворчого твору, де «форма» стосується структури, жанру чи засобу вираження, а «зміст» – ідей, тем чи повідомлень, що передаються. Розуміння взаємодії між формою та змістом допомагає

¹ Schlick M. Form and Content, an Introduction to Philosophical Thinking. Gesammelte Aufsätze, 1926-1936 // Wikisource, the free library. URL: https://en.wikisource.org/wiki/Form_and_Content.

проаналізувати, як різні стилі та структури можуть впливати на вираження та сприйняття твору. Цей взаємозв'язок є вирішальним у таких галузях, як література, мистецтво та комунікація, де ефективність та сприйняття твору значною мірою залежать від того, наскільки добре форма підтримує зміст¹.

Співвідношення між формою та змістом є важливим не лише у мистецтві, але і в науковій діяльності в царині права, нормотворчості, а також у публічному управлінні. У галузі права єдність форми та змісту дозволяє максимально чітко та з дотриманням вимог юридичної техніки передавати регулюючий припис, а також забезпечувати його належне виконання на рівні держави.

У праві форма має особливу специфіку. В. Б. Авер'янов до правових форм відносить наступні: «видання юридичних актів, застосування примусових заходів тощо; вони виступають як юридичні факти і можуть породжувати (змінювати, припиняти) адміністративно-правові відносини. До неправових належать форми, які безпосередньо юридичного значення не мають, тобто не спричиняють виникнення конкретного юридичного результату: організація та проведення нарад, обговорень, розробка проектів планів, прогнозів, програм, методичних рекомендацій, здійснення заходів щодо підвищення якості та ефективності управлінської праці і т. ін.»².

У процесі розкриття кримінальних правопорушень правові та організаційні форми органічно поєднуються та взаємодоповнюють одна одну. Так, щодо правових форм може мати місце підготовка запитів та офіційних листів, прийняття міжвідочих наказів, надання слідчим (дізнавачем) доручень оперативним підрозділам, підготовка окремим працівником рапорту за результатами спільного несення служби тощо. До організаційних форм можна віднести проведення міжвідомчої наради під керівництвом начальника обласної військової адміністрації, селекторів під керівництвом начальника слідчого управління ГУНП за участі керівників органів досудового розслідування та їх заступників.

У процесі взаємодії під час розкриття кримінальних правопорушень виконується ціла низка завдань, пов'язаних з поєднанням кадрового, інформаційного, оперативно-розшукового потенціалу різних правоохоронних органів, веденням статистичної звітності, пошуком особи, яка вчинила правопорушення «по гарячим слідам» тощо. При цьому спільне виконання завдань підвищує загальну ефективність та результативність усіх залучених суб'єктів. Водночас взаємодія дозволяє спрямовувати у єдиному напрямку інформаційні потоки, які супроводжують діяльність правоохоронних органів, забезпечувати єдність викладу інформації у рапортах, звітах, інформаційних довідках у процесі розкриття кримінальних правопорушень, які лягають в основу подальшого висвітлення інформації у

¹ Form And Content // StudySmarter: сайт. URL:

<https://www.studysmarter.co.uk/explanations/english/creative-writing/form-and-content/>.

² Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1 : Загальна частина / ред. кол. : В. Б. Авер'янов (голова). Київ : Юрид. думка, 2004. С. 278.

медіа-просторі.

Л. В. Коваль зазначає, що форма управління являє собою «будь-яке зовнішнє вираження однорідних дій державного органу, його структурних підрозділів та службових осіб, які здійснюються з метою реалізації функцій управління»¹. При цьому в процесі розслідування та розкриття кримінальних правопорушень управлінський вплив та реалізація функцій управління зводяться до того, що відповідні суб'єкти можуть приймати управлінські рішення, узгоджувати спільну діяльність з іншими органами публічної влади, підприємствами, установами та організаціями. Ці рішення можуть мати форму наказів, якими затверджується список особового складу правоохоронного органу, який залучається до відпрацювання певної території після вчинення кримінального правопорушення. Ці рішення можуть також носити допоміжний, забезпечувальний характер, зокрема під час організації конвоювання, забезпечення публічної безпеки і порядку в процесі вручення підозри, проведення судового розгляду після вчинення резонансних кримінальних правопорушень.

На думку В. В. Куцого, «формами взаємодії оперативних підрозділів Національної поліції з іншими правоохоронними органами під час розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом є: організація та проведення загальних тематичних засідань, оперативних нарад керівників правоохоронних органів чи їх уповноважених заступників з метою обговорення проблем і визначення їх рішень щодо протидії видобутку та реалізації водних ресурсів (85 %); спільна розробка нормативно-правових актів, участь у круглих столах щодо здійснення взаємодії та проведення необхідних заходів з метою врегулювання питань щодо легалізації видобутку водних ресурсів (53 %); створення слідчо-оперативних груп з розслідування вказаної категорії кримінальних правопорушень та активна участь представників правоохоронних органів у їх діяльності (87 %); участь у проведенні спільних заходів щодо комплексного використання сил і засобів з метою недопущення незаконного водного добувного промислу (91 %); взаємне оперативне інформування правоохоронними органами один одного та обмін необхідною інформацією про факти готування чи здійснення незаконного водного добувного промислу, а також шляхів його незаконного збуту як усередині держави, так і за кордон (83 %)»².

При цьому загальна поширеність представлених дослідником форм в органах і підрозділах не свідчить про те, що вони є єдино вірними чи вичерпними. Коло таких форм не обмежується їх формальним закріпленням на рівні підзаконних нормативно-правових актів чи усталеної практики їх реалізації, воно є значно ширшим, адже тісно пов'язано з ініціативою

¹ Коваль Л. В. Адміністративне право України : курс лекцій (Загальна частина). Київ : Основи, 1994. С. 66.

² Куций В. В. Взаємодія суб'єкта розслідування зі співробітниками оперативних та інших підрозділів на початковому етапі розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 3. С. 191.

керівників на місцях, їх здатністю налагодити атмосферу довіри і підтримки в колективах, а також із об'єктивними технологічними, інформаційними, матеріально-технічними, кадровими можливостями окремого правоохоронного органу. Коло форм взаємодії також визначаються особливостями вчинення окремого кримінального правопорушення, ступенем суспільного резонансу, залученістю до вчинення правопорушення представників різноманітних громадських рухів, організацій тощо, а також виникненням у таких організацій інтересу до процесу розслідування з огляду на їх специфічні інтереси чи коло питань, відстоюванням яких вони займаються у публічному просторі.

Форми взаємодії правоохоронних органів можуть реалізовуватися ситуативно з урахуванням специфіки кожної окремої ситуації, яка має місце в процесі огляду місця події, проведення слідчих (розшукових) дій, особи потерпілого, обстановки під час вчинення кримінального правопорушення, що є особливо актуальним у процесі документування і розслідування воєнних злочинів. Саме адміністративно-правові інструменти дозволяють забезпечувати гнучкість даних форм за рахунок розробки, затвердження керівниками різного рівня і доведення до виконавців наказів, внутрішніх положень, списків особового складу, задіяних до тих чи інших заходів тощо.

Окремі адміністративно-правові форми взаємодії між правоохоронними органами під час розкриття кримінальних правопорушень будуть розглянуті нами більш детально. До таких форм відноситься і виконання доручень слідчого (дознавача).

З точки зору адміністративно-правової думки, доручення слідчого (дознавача) є управлінським рішенням (актом), який спрямований на надання оперативним працівникам вказівок, які слід виконати в процесі проведення у межах доручення слідчих (розшукових) дій, а також обґрунтування неможливості їх проведення з детальним описом проробленої роботи. Водночас процес надання і виконання доручення слідчого (дознавача) регламентується не лише кримінальним процесуальним законодавством, але й адміністративно-правовими нормами. Надання доручень як адміністративно-правова форма полягає у дотриманні слідчим (дознавачем) особливого порядку реєстрації доручень, зверненні до відповідної канцелярії чи інших підрозділів, де здійснюється їх реєстрація, оформленні доручень з огляду на усталені на рівні територіального підрозділу практики (визначення у дорученні потенційно можливого виконавця, групи, яка спеціалізується на оперативному супроводженні певної категорії кримінальних правопорушень тощо). Такі ж самі вимоги, передбачені адміністративно-правовими нормами, висуваються і до виконання доручень.

Планування як окрема адміністративно-правова форма взаємодії дозволяє ефективно використовувати наявні сили і засоби за рахунок завчасного визначення обсягу необхідної роботи, структурування процесу її виконання з можливим визначенням строків і термінів, відповідальних за певні аспекти роботи осіб, оптимальних варіантів зв'язку із ними тощо.

Погоджуємося з Є. Ковалевською, що «план визначає сфери та порядок взаємодії зацікавлених служб. Письмовий план може бути як єдиним для всіх виконавців, так і складатися з індивідуальних планів для кожного виконавця, у яких подається більш детальний виклад запланованих заходів¹. Дослідниця зауважує, що «взаємодіючі сторони володіють специфічними, лише їм притаманними засобами й методами розслідування злочинів, і дуже важливо, щоб ці засоби використовувалися не розрізнено, а комплексно, що дасть змогу найбільш раціонально та ефективно побудувати весь процес розслідування, реалізувати повною мірою наявні можливості для швидкого розкриття злочинів і викриття винних, зробити все можливе для запобігання аналогічним злочинам»².

Важливими у процесі організації взаємодії між правоохоронними органами під час розкриття кримінальних правопорушень є також індивідуальні плани роботи працівників. Адже на рівні індивідуального виконавця прослідковуються системні недоліки, пов'язані у тому числі з організацією роботи органу чи підрозділу. Індивідуальний план дозволяє визначити ключові задачі в роботі на день, тиждень, місяць. При цьому дієвим інструментом, усталеним у діяльності органів і підрозділів поліції, є саме щоденне планування, визначення системи завдань на день, що оформлюється відповідним письмовим планом та затверджується керівником підрозділу. Значна частина таких завдань на день охоплює саме взаємодію з іншими правоохоронними органами, що особливо виразно проявляється у діяльності слідчих та дізнавачів.

Висновки. Таким чином, у процесі розкриття кримінальних правопорушень правові та організаційні форми органічно поєднуються та взаємодоповнюють одна одну. Так, щодо правових форм може мати місце підготовка запитів та офіційних листів, прийняття міжвідочих наказів, надання слідчим (дізнавачем) доручень оперативним підрозділам, підготовка окремим працівником рапорту за результатами спільного несення служби тощо. До організаційних форм можна віднести проведення міжвідомчої наради під керівництвом начальника обласної військової адміністрації, селекторів під керівництвом начальника слідчого управління ГУНП за участі керівників органів досудового розслідування та їх заступників.

Розглянуто, що загальна поширеність форм в органах і підрозділах не свідчить про те, що вони є єдино вірними чи вичерпними. Коло таких форм не обмежується їх формальним закріпленням на рівні підзаконних нормативно-правових актів чи усталеної практики їх реалізації, воно є значно ширшим, адже тісно пов'язано з ініціативою керівників на місцях, їх здатністю налагодити атмосферу довіри і підтримки в колективах, а також із об'єктивними технологічними, інформаційними, матеріально-технічними,

¹ Ковалевська Є. Взаємодія між учасниками кримінального провадження в процесі застосування спеціальних медичних знань: поняття і принципи. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. С. 234.

² Там само. С. 235.

кадровими можливостями окремого правоохоронного органу. Коло форм взаємодії також визначаються особливостями вчинення окремого кримінального правопорушення, ступенем суспільного резонансу, залученістю до вчинення правопорушення представників різноманітних громадських рухів, організацій тощо, а також виникненням у таких організацій інтересу до процесу розслідування з огляду на їх специфічні інтереси чи коло питань, відстоюванням яких вони займаються у публічному просторі.

Доведено, що форми взаємодії правоохоронних органів можуть реалізовуватися ситуативно з урахуванням специфіки кожної окремої ситуації, яка має місце в процесі огляду місця події, проведення слідчих (розшукових) дій, особи потерпілого, обстановки під час вчинення кримінального правопорушення, що є особливо актуальним у процесі документування і розслідування воєнних злочинів. Саме адміністративно-правові інструменти дозволяють забезпечувати гнучкість даних форм за рахунок розробки, затвердження керівниками різного рівня і доведення до виконавців наказів, внутрішніх положень, списків особового складу, задіяних до тих чи інших заходів тощо.

Розглянуто виконання доручень слідчого (дознавача) як окрему форму взаємодії між правоохоронними органами під час розкриття кримінальних правопорушень. Надання доручень як адміністративно-правова форма полягає у дотриманні слідчим (дознавачем) особливого порядку реєстрації доручень, зверненні до відповідної канцелярії чи інших підрозділів, де здійснюється їх реєстрація, оформленні доручень з огляду на усталені на рівні територіального підрозділу практики (визначення у дорученні потенційно можливого виконавця, групи, яка спеціалізується на оперативному супроводженні певної категорії кримінальних правопорушень тощо). Такі ж самі вимоги, передбачені адміністративно-правовими нормами, висуваються і до виконання доручень.

Визначено, що планування як окрема адміністративно-правова форма взаємодії дозволяє ефективно використовувати наявні сили і засоби за рахунок завчасного визначення обсягу необхідної роботи, структурування процесу її виконання з можливим визначенням строків і термінів, відповідальних за певні аспекти роботи осіб, оптимальних варіантів зв'язку із ними тощо. Важливими у процесі організації взаємодії між правоохоронними органами під час розкриття кримінальних правопорушень є також індивідуальні плани роботи працівників. Адже на рівні індивідуального виконавця прослідковуються системні недоліки, пов'язані у тому числі з організацією роботи органу чи підрозділу. Індивідуальний план дозволяє визначити ключові задачі в роботі на день, тиждень, місяць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1 : Загальна частина / ред. кол. : В. Б. Авер'янов (голова). Київ : Юрид. думка, 2004. 584 с.
2. Ковалевська Є. Взаємодія між учасниками кримінального провадження в процесі застосування спеціальних медичних знань: поняття і принципи. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. С. 233–236.
3. Коваль Л. В. Адміністративне право України : курс лекцій (Загальна частина). Київ : Основи, 1994. 154 с.
4. Куций В. В. Взаємодія суб'єкта розслідування зі співробітниками оперативних та інших підрозділів на початковому етапі розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 3. С. 187–192.
5. Form And Content // StudySmarter: сайт. URL: <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/english/creative-writing/form-and-content/>.
6. Schlick M. Form and Content, an Introduction to Philosophical Thinking. *Gesammelte Aufsätze, 1926-1936* // Wikisource, the free library. URL: https://en.wikisource.org/wiki/Form_and_Content.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2025

Roman V. DELIMBOVSKY,

Postgraduate Student

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

ADMINISTRATIVE-LEGAL FORMS OF INTERACTION BETWEEN LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES DURING THE DISCLOSURE OF CRIMINAL OFFENSES

The article emphasizes that in the process of solving criminal offenses, legal and organizational forms are organically combined and complement each other. Thus, regarding legal forms, there may be preparation of requests and official letters, adoption of interdepartmental orders, provision of instructions by investigators (investigators) to operational units, preparation of a report by an individual employee based on the results of joint service, etc. Organizational forms include holding an interdepartmental meeting under the leadership of the head of the regional military administration, selectors under the leadership of the head of the investigative department of the Main Directorate of the National Police with the participation of heads of pre-trial investigation bodies and their deputies. It is considered that the general prevalence of forms in bodies and units does not indicate that they are the only correct or exhaustive. The range of such forms is not limited to their formal consolidation at the level of subordinate regulatory legal acts or established practice of their implementation, it is much wider, because it is closely related to the initiative of local leaders, their ability to establish an atmosphere of trust and support in teams, as well as to the objective technological,

informational, material and technical, and personnel capabilities of a particular law enforcement agency.

It has been proven that forms of interaction between law enforcement agencies can be implemented situationally, taking into account the specifics of each individual situation that occurs during the inspection of the scene of the incident, the conduct of investigative (search) actions, the identity of the victim, the circumstances during the commission of a criminal offense, which is especially relevant in the process of documenting and investigating war crimes. It is administrative and legal instruments that allow ensuring the flexibility of these forms by developing, approving by leaders of various levels and bringing to the executors orders, internal regulations, lists of personnel involved in certain activities, etc.

Keywords: *administrative and legal forms, interaction, law enforcement agencies, detection of criminal offenses, execution of instructions of the investigator (investigator), planning.*